

Vida Barac–Grum

GORSKOKOTARSKI TOPONIMIJSKI SUSTAVI U USPOREDBI SA SJEVERNOPRIMORSKIMA

U radu se uspoređuju toponimijski sustavi u mikroregijama sjevernoga hrvatskoga primorja, Gorskoga kotara i primorskoga dijela Istre.

1. Povijest primorske Istre, sjevernoga hrvatskoga primorja i Gorskoga kotara djelomično je zajednička (feudalni gospodari, ekonomska povezanost), a ipak mikroregije pokazuju neke različitosti u svojim toponimijskim sustavima. Naime, sustavnost toponima u mikroregiji rezultat je povijesnih tijekova, izvanlingvističkih i lingvističkih čimbenika koji djeluju na onomastičke mikroregije, pa nakon toga i regije u cjelini. Zato je i razumljiva pojava da se regije međusobno razlikuju u toponimijskim sustavima u onoj mjeri uolikoj su odraz različitih geografskih okolnosti ili dubljih i daljih povijesnih zbivanja od zajedničkih slavenskih. Lingvistički su velikim dijelom sastavni dio određenoga jezičnoga idioma, jezičnoga izraza određene govorne sredine i određenoga dijalekta. To naročito vrijedi za toponime koji su nastali onimizacijom apelativa, pridjeva i pridjevsko–apelativnih sveza.

2. Sjeverno primorje i Istra imaju zajedničku dijalektalnu čakavsku osnovicu, a zajedničku čakavsku bazu imaju i dijelovi Gorskoga kotara. Međutim, Gorski kotar je velikim dijelom i kajkavsko, a manjim i štokavsko područje, pa se zato i postavlja pitanje suodnosa toponimijskih sustava i njihovih struktura međusobno. Pitanje sustava za ove mikroregije i regije svakako je značajno, kao i pitanje toponimijskih struktura, jer sustavi i strukture otkrivaju izvanlingvističke i lingvističke značajke ovih regija.

U ovom radu razmatram prvenstveno odnose apelativa, pridjeva i prezimena s toponimima, jer prijedložno–apelativne toponimijske sveze (kao *Pri zidanici* u Lukovdolu) još čuvaju u sebi nenarušenu apelativnu strukturu toponima. One su česte u svim hrvatskim područjima i važnije su za govorni nego onomastički sustav nekoga područja.

Promatrajući mikroregijske sustave Gorskoga kotara i sjevernoga hrvatskog primorja uočava se da, na primjer, vinodolska primorska mikroregija ima znatno manje imena manjih naselja koja su rezultat onimizacije apelativa, pridjeva ili pridjevsko–apelativnih sveza nego čakavske mikroregije u Gorskom kotaru, kaj-

kavske mikroregije u Gorskom kotaru ili mikroregija istarskog primorja.¹ U vinodolskoj mikroregiji sjevernoga hrvatskoga primorja² prevladavaju imena manjih naselja koja su rezultat transnominizacije i pluralizacije prezimena tamošnjih stanovnika. Takva su naselja *Marušići, Barci, Blaškovići, Mavrići, Frankovići, Baretići, Juričići, Karlići*. Ovakva tvorba imena naselja samo donekle odgovara onima u Istri. Imena naselja poput *Trinajstići*, dakle prezime u pluralnom obliku, ili *Orbanići* u Istri znatno su rjeđa. Tip takvih ojkonima nije tipičan ni za Gorski kotar. Ojkonimi nastali na osnovi prezimena veoma su rijetki (tip *Grišnike*), a i rijetko se formiraju pluralnim nastavkom -i. Međutim u svim ovakvim primjerima na sva tri područja struktura ojkonima pokazuje isti odnos prelaženja iz singulara za oblik prezimena u plural za izvedeni oblik ojkonima. To istovremeno pokazuje kako je odnos singulara i plurala značajan za distinkciju pojedinih onomastičkih kategorija na ovom širem području.

3. Dijelovi kajkavskoga Lukovdola – u blizini feudalnoga dvorca Severin – pokazuju slijedeće tipove toponima nastalih na osnovi onimizacije apelativa, pridjeva ili pridjevsko-apelativnih sveza:

1. apelativ > toponim
2. pridjev > toponim
3. pridjev + imenica > toponim
4. pridjev + pridjev > toponim

Primjeri su za to:

1. *Kloštar* (zanimljivo je da je to noviji toponim, koji je nastao metaforičkom upotrebom apelativa za imenovanje istog lokaliteta koji se zove još i *Dolanji kot*; kuće su ovdje zbijene jedna uz drugu, pa je po mišljenju mještana tako i nastalo ovo paralelno ime; doista i nema drugih pokazatelja za motivaciju takvoga preimenovanja ovoga lokaliteta); *Vasi* (u toponimijskoj upotrebi sačuvan je stari apelativ u pluralnom obliku, koji u suvremenom dijalektu nije više aktualan; zanimljiv je ne samo kao stari slavenski leksem sačuvan u onomastičkom fondu ove mikroregije već i po svom fonološkom sastavu, koji odgovara i današnjoj fonološkoj strukturi govora ove mikroregije, ali istovremeno pokazuje i starost takve strukture na ovom govornom području); *Breg* (lokalitet na obali Kupe; apelativno značenje i danas je živo u ovom govornom idiomu).

2. *Gospodska*
3. *Dolanji kot, Goranji kot*
4. *Gospodske kamenske*.

Grupe 2. i 4. upozoravaju – s izvanlingvističkog gledišta – na povijesno vrijeme feudalnoga gospodstva u ovim seoskim područjima. Lingvistički to su

1 O toponimijskim sustavima i strukturama u Istri pisao je Petar Šimunović. Ovdje bih upozorila na dva njegova rada iz ove problematike, objavljena u knjizi *Istočnojadranska toponimija*, Logos, Split 1986. Prvi je od njih »Iz toponimije Istarskog razvoda«, str. 49–57, u kojem se, dubinskom analizom, rješavaju određena pitanja iz istarske toponimije. Drugi je njegov rad, značajan za istarsko primorsko područje, »Nacrt tipološko-strukturalnih značajki istarske ojkonimije«, str. 147–155.

2 Ovdje donosim rezultate prvenstveno svojih terenskih istraživanja.

tvorbe koje su izgubile svoj apelativni dio, za koji samo možemo naslućivati kakav je bio (Gospodske kamenske livade ili slično, Gospodska imanja ili slično).

Već spomenuti zaselak *Breg* na obali Kupe zove se još i *Lesci*, prema prezimenu Lesac. To je jedan od rijetkih primjera novije tranonimizacije i pluralizacije u suodnosu prezimena i toponima. Zato i nije slučajan njegov -i nastavak.

Lukovdolu susjedna mjesta obilježena su slijedećim ojkonomijskim sustavima:

1. apelativ > ojkonom
2. prezime > ojkonom
3. apelativ s afiksima > ojkonom

Prva je grupa ojkonomima izvanlingvistički zanimljiva. To su *Draga*, *Vušnik* (< *Vučnik*), *Plemenitaš*. Pokazuju konfiguraciju tla (*Draga*), faunu kraja (*Vušnik*), ili asociiraju na socijalno porijeklo (*Plemenitaš*).

Druga je grupa ojkonomima zanimljiva lingvistički. Tu su prezimena obilježena pluralnim nominativnim nastavcima, ali s izmiješanim starijim (-e) i novijim pluralnim (-i) sufiksima: *Grišnike* ≠ *Lesci*.

Ojkonomi nastali afiksacijom apelativa u ovoj mikroregiji pokazuju uobičajenu južnoslavensku prefiksalsnu tvorbu (*Podvušnik*, *Zapeč*) ili sufiksalsnu (*Rtič*).

Toponomijska struktura mikroregije nije značajnije obilježena apelativnom sufiksalsnom toponomijskom tvorbom, već češće prefiksalsnom (*Podrebar* – brdo, šuma, *Podselo* – njive ispod sela).

I za ovaj je toponomijski sustav značajan odnos apelativ > toponim (*Ravan* – brdo, *Groblje* – šuma, brdo), ali i sustav pridjev + apelativ > toponim: *Debeli hrt* (brdo), *Srednja draga*.

4. Mikroregija *Skrada* (na granici između čakavštine, istočne gorkokotarske kajkavštine i zapadne gorskokotarske kajkavštine) ne pokazuje u sustavu toponima bitnu razliku od lukovdolske mikroregije. To znači da se toponimi i ovdje tvore po slijedećim sustavnim tipovima:

1. apelativ > toponim
2. pridjev + apelativ > toponim
3. apelativ s afiksima > toponim

Tipovi toponima nastali prema apelativima i ovdje pokazuju svoju dijalektalnu podlogu. Primjeri su apelativa prebačenih u onomastički fond: *Grič* (malo brdo), *Loka* (lokalitet u ravnici, a u apelativnom značenju loka je bolji teren), *Kucelj* (u govornom idiomu toponim glasi *Kücelj*; tako se zove lokalitet na kojem je šuma s izvorom; apelativ *kücelj* znači vrstu biljke sličnu koprivu), *Izgon* (pašnjak). I ovdje, kao i u lukovdolskom kraju, imena onimiziranih apelativa izvanlingvistički pokazuju važnost zemljišta za seoski živalj koji je imenovao svoje lokalitete, ali ne upućuje direktnim imenima na feudalni gospodski sloj.

Tipovi toponima u svezi pridjev + apelativ i ovdje su mnogobrojni: *Mlada gora* (ime šume), *Javorova kosa* (šuma sa sjenokošama), *Hripška staja* (šuma). Ovdje apelativi u toponimičkoj svezi direktno upućuju na to kada je šuma nastala (mlada je), kakvo je drveće svojevremeno raslo u šumi (*javor*), kome je pripadala šuma (stanovnicima *Hripca*, obližnjega mjesta).

Uobičajenom prefiksacijom apelativa tvoreni su toponimi kao *Zagrič* (predio iza brda), a sufiksacijom *Mernišće* (danas je tu pašnjak, ali nekada se sadila mrkva, u domaćem idiomu meren).

Struktura ojkonima ovoga područja sukladna je toponimijskoj. Po tipu apelativ > ojkonim nastala su ovakva imena: *Divjake*, *Planina*. Dakle, s jedne strane, apelativ je prebačen u svoj nominativni pluralni oblik s nastavkom *-e*, a s druge je zadržao svoju singularnu formu. Tvorbom pridjev + apelativ > ojkonim nastala su imena *Bukov Vrh* (u domaćem govoru *Bukov Vrh*), *Tusti vrh*, a sufiksacijom apelativa tipovi kao *Hribac*.

Tip ojkonimijske tvorbe pridjev + apelativ značajan je i za područje Prezida. Tu su u okolici sela *Kozji Vrh*, *Mali lug*, *Vražji Vrt*. Značajna zastupljenost ovakvih ojkonima pokazuje njihovu bliskost s gorskokotarskim ojkonimima na čakavskom području kao što su *Mrzla Vodica*, *Crni lug*, ili ojkonimima u čakavsko-kajkavskom području Fužine (*Gornje Selo*, *Belo Selo*, *Sveti Križ*). I toponimijski sustavi ovoga područja pokazuju jaku zastupljenost ovakve onomastičke tvorbe: *Nove laze*, *Kamenita glavica*, *Mala voda*, *Kraljev jarak*, *Usko brdo*, *Široko brdo*. Tako je i u Lokvama: *Stara maljenica*, *Plovanov laz*.

Po principu apelativ > ojkonim u fužinskom su kraju imenovana naselja *Vrata*, *Brdo*. Apelativ prelazi direktno u toponim u primjerima kao *Vrelo*, *Špičunk*, *Sljeme*, ili deminucijom: *Glavica*. Dvostrukom sufiksacijom napravljen je toponim *Kostanjevica* (dakle na isti način kao i *Crikvenica* u primorskom području).

U susjednom lokvarskom kraju toponimi prebačeni direktno iz apelativnog fonda su *Ponikva*, *Vinograd* (prema pričanju stanovnika na tom se lokalitetu nekada pokušavala saditi vinova loza), *Njiva*. Deminucijom apelativa nastao je toponim *Njivice* (što je, prema Skoku,³ čest toponimijski apelativ u Dalmaciji, ali i u sjevernom hrvatskom primorju), a prefiksacijom *Zajes* (predio iza jezera, a jes u leksiku lokvarskoga idioma znači jezero).

5. Ovaj pregled toponimijskih i ojkonimijskih gorskokotarskih mikrosustava pokazuje kako su za regiju u cjelini važni odnosi apelativa i toponima i kako je velik dio ojkonima i toponima rezultat onimizacijskih procesa apelativa samoga ili u svezi s atributom.

6. I za sjeverno hrvatsko primorje nisu beznačajni toponimi koji su nastali onimizacijom apelativa. To su u prvom redu geografski termini kao *Gaj*, *Gora*, ili onomastičke metafore kao *Badanj*. Na isti način nastali su i ojkonimi kao *Gaj*, *Kamenjak*. Pluralizacijom apelativa nastali su tipovi ojkonima poput *Ledenice*, a svezom pridjeva i apelativa tipovi kao *Belgrad*.

I sustav istarske kastavske mikroregije pokazuje u velikoj mjeri svoj oslonac na onimizirane apelative i pridjeve. Za nju su značajni ojkonimi nastali sufiksacijom apelativa kao što je *Smokvarija*, ili ojkonimi koji su rezultat onimizacije pridjeva, kao *Studena*.

³ Petar Skok, Prilozi k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta, Rad JAZU 224 (1921), str. 98-167.

7. U ovim područjima imena većih ili značajnijih mjesta nastala su direktnom onimizacijom apelativa — pri čemu je došlo do homonimijskih odnosa, i onimizacijom apelativa s afiksima ili pridjevsko–apelativnih sveza. Primjeri su ovakvih tipova za sjeverno primorje *Crikvenica*, *Novi Vinodolski* (Novi Vinodolski Grad), *Grižane*, *Belgrad*, a za Gorski kotar *Delnice* (D'euñce) — kajkavsko područje u Gorskom kotaru, *Čabar* — kajkavsko područje, *Fužina* — kajkavsko–čakavsko područje, *Vrbovsko* — čakavsko područje.

8. U prestrukturiranju odnosa jezični znak > onomastički znak može postojati jedna faza na vremenskoj osi kada su ove dvije jezične kategorije u homonimijskom odnosu. Homonimijski odnosi te vrste uspostavljaju se najuočljivije na razini apelativa, i u svakodnevnim jezičnim situacijama često se susrećemo s takvim odnosima u kojima se najuže isprepleću i njihove naoko istoznačne informacije. Naoko istoznačne zato što apelativ, kao središnja semantička kategorija, ima velike mogućnosti i označavanja objekta i njegova imenovanja.

Gledajući onomastičku, naročito toponomastičku, i leksičku situaciju u njihovu homonimijskom isprepletanju, uočava se da je istoznačnost apelativa određenoga jezičnoga idioma i toponima vezanoga uz njega to prozračnija što je toponim novijega postanja. Naime, homonimijski odnosi ove vrste nisu novi. Imena mnogih naših jadranskih otoka i lokaliteta na njima u vrijeme nastajanja njihovih imena bili su u homonimijskim odnosima s riječima jezika stanovnika koji su ih nastavali i prvotno imenovali. Izgubivši vezu s leksemom od kojega je nastao u nekim novim jezičnim ili govornim situacijama, toponim, oslobođen semantičke apelativne obilježnosti, počinje funkcionirati kao posve samostalan znak u onomastičkom korpusu. To je, dakle, put onimizacije apelativa na dijakronoj osi.

Tipovi onimiziranih apelativa koji pokazuju na neslavenski romanski živalj kao imenovatelje češći su na području Istre nego na području sjevernoga primorja i Gorskoga kotara. U sjevernom primorju na mogući predslavenski sloj upućuju ojkonimi *Bribir* ili *Grižane*, a u Gorskom kotaru ojkonimi *Moravice* (Brodске i Srpske moravice),⁴ *Skrad*, *Gojak*, *Hrib*.⁵ Nešto je malo drugačiji gorskokotarski ojkonim *Fužina* (prema talijanskom apelativu *fuccina*), jer nije nastao kao rezultat predmigracijskog jezičnoga sloja, već je posljedica međujezičnoga kontakta u vrijeme kada su talijanski radnici, zajedno sa slavenskim življem, radili u tamošnjim rudnicima.

Na taj se način sjeverno primorje i Gorski kotar iskazuju kao međusobno, u tom pogledu, bliža područja, jer Istra pokazuje svoje regionalne specifičnosti sa znatnijim supstratnim toponomastičkim slojem. Ni sjeverno primorje ni Gorski kotar ne obilježavaju u većoj mjeri toponimi predslavenskoga supstratnoga sloja.

Tip ojkonima kao *Plase* upućuje na njegovo nekad živo apelativno značenje (*plasa* — ravnicu u gori, u šumi). Ovaj je apelativ u primorskoj i istarskoj regiji

⁴ Usp. Vida Barac–Grum i Božidar Finka, *Govori i nazivlje, Gorski kotar, Delnice 1981*, str. 418–436.

⁵ O toponimima tipa *Bribir*, *Grižane*, *Skrad*, *Gojak*, *Hrib* piše Petar Skok u svojem Etimologijskom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika.

(regijama sa čakavskim stanovništvom) izazvao plodno onimijsko račvanje: Plas, Plasa, Plasi, Plase, Plasica, Plasina, Plasine. Tipovi toponima Plase poznati su i u Dalmaciji i, u pridjevskom obliku, u Lici (Plaški), koji se, prema Skoku,⁶ nekada i zvao Plase. Među svim ovim toponimima Plase u sjevernom primorju poznato je i kao Plase-Crikvenica, pri čemu je dodatak Crikvenica označitelj najbliže veze između ovoga lokaliteta na željezničkoj pruzi i Crikvenice na moru.

Drugačija je situacija sa svezom Grižane-Belgrad. Oba dijela sveze – svaki za sebe – pokazuju posve jasnu čakavsku apelativnu osnovicu. Sveza Grižane-Belgrad označava šire područje u primorskoj vinodolskoj nizini, koje obuhvaća mjesta koja tendiraju Grižanima s jedne i Belgradu s druge strane.

Za gorskokotarsko područje tipovi ovakvih toponomastičkih sveza nisu tipični.

9. Onimizirani apelativ i svojom morfološkom formom može upućivati na jedno starije vrijeme, jer u toku povijesti može doći do razlike između oblika rezerviranoga samo za apelativne sadržaje i reliktnog morfa koji dobiva isključivo onomastičko značenje. Na hrvatsko-srpskom jezičnom području u tom je smislu indikativan nominativ plurala. Na području obuhvaćenom u ovom radu u tom se pogledu ističe sufiks *-ane*. On nije tipičan ni za primorje ni za Gorski kotar, ali ipak se zadržao u primorskom vinodolskom području u toponimu Grižane. Međutim i nastavci *-e* (u Gorskom kotaru *Mostiče* u čakavsko-kajkavskom kraju kod Fužine ili *Grišnike* u lukovdolskom kajkavskom području) diferenciraju danas toponime od apelativnih pluralnih oblika *most'i:či* ili (za na tom području neovjerenom obliku) *grišniki*.

Ovaj posljednji oblik pokazuje kako na određenom području i osnovni morf može pokazivati diobu između onima i apelativa. U Gorskom kotaru u ekavskom kajkavskom području danas, ali području koje je povijesno bilo podložno međudijalektalnim miješanjima, već spomenuti toponim *Grišnike* upućuje na njegovu samostalnost u odnosu na današnji apelativ *gr'ešnik*, *gr'ešniki*.

Lingvistički interes u proučavanju odnosa apelativa ili supstantiviziranih pridjeva i onima na pojedinim područjima ne zaustavlja se samo na različitim sustavnim razgraničenjima, već i na utvrđivanju pojedinačnih razlika koje su povijesno i civilizacijski uvjetovale razgraničavanja apelativnih i pridjevskih od onomastičkih oblika. Za gorskokotarsko područje lingvistički interes pobuđuje, pored dosad spomenutih, i ojkonom Severin (prema prvotnom bilježenju Siverin), a suprotno od situacije u gorskokotarskoj regiji primorsko područje ne pokazuje odstupanja od svoje osnovne dijalektalne baze unatoč prohujalim stoljećima (*crikva* > *Crikvenica*, *Bel Grad* > *Belgrad*).

Gorskokotarska i primorska regija, osim ovih pojedinačnih razlika, sustavno diferenciraju strukturu pridjeva ili apelativa u osnovi toponima. Primjeri su za to: *Dolenci* (lukovdolska kajkavska regija) i *Dolinci* (vinodolska primorska regija).

10. Na sinkronoj razini suodnos apelativa i toponima funkcionira u homonimjskom odnosu na razini govornoga idioma iz čijega je okrilja potekao. U širem

⁶ Usp. Petar Skok, Prilozi k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta, *ibid*.

jezičnom kontekstu može se — ali i ne mora — osjećati veza između toponima i apelativa koji mu je u osnovi. Tu se, s jedne strane, diferenciraju situacije poput gorskokotarskih primjera D'eunçe (Delnice), gdje je toponim, premda jednak apelativu, zbog fonoloških razloga izvan govornoga idioma neproziran za negovornike toga idioma pa zahtijeva fonološko svođenje na glasovni sustav hrvatskoga književnog jezika od onih kada je toponim izvan govornoga idioma nerazumljiv zbog dijalektalne semantičke obojenosti apelativa (Konfin u hrvatskom primorju). Treća je situacija, vezana uvijek uz samo jedno usko govorno područje, kada novi apelativ preuzima funkciju toponima. Tu sam situaciju pokazala već u lukovdolskom primjeru Dolanji kot, uz koji se paralelno javlja i novo ime Kloštar. Ovo novo ime je, u začetku svojega nastajanja, bilo metaforički nabijenije, figurativno bogatije od imena Dolanji kot. Umjesto prvotnoga toponima može se paralelno pojavljivati i prezime u pluralnom obliku (tip Breg i Lesci u lukovdolskom gorskokotarskom kraju). Do takvog novog imena naselja dolazi zbog jake zastupljenosti određenoga prezimenskoga oblika na nekom području. Takva paralelna imena naselja nisu zanemarljiva ni za primorski vinodolski kraj (Sveta Ana i Barci, imena istoga lokaliteta).

Na istarskom području takva se zamjena imena dešava u Kastvu, ali motivacijski su razlozi nešto drugačiji. Apelativ grad preuzima ojkonomijsku funkciju na području kastavštine umjesto danas neprozirnoga ojkonima Kastav, ili moguće složenice Kastav-Grad. Na području kastavštine Grad je samo Kastav, a ne i na primjer susjedna znatno veća Rijeka. Na tom su području i stanovnici grada Kastva Grajani, a ne Kastavci. Ta je situacija slična dubrovačkoj, s tim što se u Kastvu otišlo dalje u pogledu etnika (jer u Dubrovniku su etnici ipak Dubrovčan, Dubrovkinja).

11. Rjeđe su, naročito unutar određenoga lokaliteta, u homonimijskom odnosu pridjevi i toponimi (u kastavštini takav je primjer Studena), a pridjev je češći kao sastavni dio toponimijske sveze. U Gorskom kotaru takav je primjer Brodski Radočaj, gdje se drugi dio sveze u govornom kontekstu može izgubiti pa može ostati samo Brodski. To je i normalan put kojim pridjev, kao samostalna jezična jedinica, ulazi u onomastički fond.

12. Mogućnosti prelaženja apelativa u onomastički fond mogu biti samo djelomično regionalno obilježene. Tipovi onimiziranih apelativa kao *Luka*, *Lučica*, *Preluka* tipični su za sjeverno primorsko područje (ovdje mislim na opoziciju sjeverno primorje i Gorski kotar, a ne i na čitavo područje hrvatskoga primorja, gdje takvih primjera ima i znatno više). Međutim, upravo usporedne analize toponima u mikroregijama pokazuju kako različito obojeni apelativi na jezičnom semantičkom planu dovode do približno istih (ili sličnih) rezultata na onomastičkoj jezičnoj razini. Dva semantički različita polja (luka u sjevernom hrvatskom primorju, općenito poznati semantem, i luka 'loka' u Gorskom kotaru, apelativ koji označava plodno tlo) nalaze se na oba područja kao označitelji lokaliteta. Na širem jezičnom planu (širem od mikroregije) takvi različiti semantemi kada prijeđu u semantički neobilježene toponime počinju funkcionirati istoznačno.

Toponim *Breg* – koji označava lokalitet uz rijeku Kupu – tipičan je za gorskokotarsko područje, gdje apelativ *breg* znači obalu rijeke. Toponimi *Brod*, *Brodski* vezani su uz gorskokotarska područja uz rijeku (apelativ *brod* i danas je semantičko-leksički označitelj mjesta niskoga toka rijeke u Gorskom kotaru). U primorskoj regiji takav toponim ne postoji. Apelativ *brod* u primorskoj regiji pripada drugom semantičkom polju – nečem pokretnom, onom što se kreće morem, a takvi semantemi nisu podložni onimizaciji (nema toponima tipa *auto*, *avion*, *lokomotiva* i sl.).

Apelativ *rijeka* nije uzrokovao svoje prebacivanje u onomastički korpus u Gorskom kotaru, u kojem ima i *rijeka* i *potoka*, ali je u Kvarneru, u krševitijem području, motivirao stvaranje ojkonima *Rijeka* (Rĕkã). Apelativ *more*, kao veliko prostranstvo, nije izazvao stvaranje toponima u primorskoj regiji. Tako se obje ove regije podudaraju s većinom slavenskih toponimijskih sustava, u kojima apelativi koji označavaju velika prostranstva ili opći pojam za vodene tijekove kojih na nekom području ima mnogo ne uzrokuju stvaranje toponima.⁷ U Gorskom kotaru suodnos ojkonima i hidronima svodi se na konkretna imena *rijeka* i *naselja* vezana uz njih (*Čabar* – *Čabranka*, *Brod na Kupi* – *Kupa*).

Apelativi i pridjevi – prelazeći iz leksičkoga u onomastički korpus – na oba područja pokazuju mnoge zajedničke osobine. Odnos pridjev + apelativ na oba je područja podjednako značajan za stvaranje toponima (*Belgrad* – *primorje*, *Mrzla Vodica* – *čakavski dio Gorskoga kotara*, *Mali Lug* – *kajkavski dio Gorskoga kotara*). Takav tip toponima *Skok* naziva hrvatskim onomastičkim tipom.⁸ Za oba područja karakteristično je direktno prelaženje apelativa u toponim (*Grič*, *Draga* – *Gorski kotar*, *Gaj*, *Gora* – *primorje*). Tip toponima nastao prefiksacijom apelativa u primorju je *Podbadanj*, u kajkavskom dijelu Gorskoga kotara *Zagrič*. Tip toponima nastao sufiksacijom apelativa u primorju je *Crikvenica*, u kajkavskom dijelu Gorskoga kotara *Hribac*.

Razlike koje među sustavima postoje odnose se u prvom redu na jaču zastupljenost onimiziranih apelativa u Gorskom kotaru nego u sjevernom primorju. Onimizirani apelativi istovremeno otkrivaju razliku između primorske čakavske i gorskokotarske kajkavske dijalektalne baze. Očit su primjer za to apelativi *griza* (u primorju) i *hrib* (u Gorskom kotaru), koji su oba, svaki na svom području, potakli i mnoge toponomastičke izvedenice. Za primorsko je područje u toponimičkoj funkciji značajan sufiks *-ina* (*Gradina*, *Brdina*), koji je za gorskokotarsko nevažan. Čak je i zajednički sufiks *-ić* (*-ič*) dijalektalno obojen: *-ić* je u primorju (*Kalić*), *-ič* u kajkavskom gorskokotarskom području (*Rtič*).

Na osnovi toponimijske građe možemo ustvrditi da obje ove regije, gorskokotarska i primorska, pokazuju i međusobne sustavne sličnosti i regionalne razlike, koje ovise o geografskim i dijalektalnim značajkama ovih regija.

7 Usp. A.V. Superanskaja, Tipy i struktura geografičkih nazvanij, Lingvističeskaja terminologija i prikladnaja toponomastika, Moskva 1964, str. 59–118.

8 Petar Skok, Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Jadranski institut JAZU, Zagreb 1950, str. 266.

SUMMARY

THE TOPONYMIC SYSTEMS OF GORSKI KOTAR AND THE NORTH ADRIATIC AREA

The two Croatian regions – the North Adriatic area and the area of Gorski kotar in its neighborhood – show in their onomastic systems the similarities and the differences. The North Adriatic area is more strongly characterised by the toponymes which are the result of transonomization of surnames of the population. The onomization of substantives is typical for the two areas, but the toponymes formed in this way show the dialectal basis of each: chakavian in the North Adriatic area and kajkavian in the area of Gorski kotar. It is shown both in the lexical basis of the toponyms and in their suffixes.